

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒԻ ՏՊԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՈՒՀԱՐՅՈՒՐԱՄՅԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Այս տարի լրանում է Մայր Աթոռի տպարանի հիմնադրության 200-ամյակը:

Վեհափառ Հայրապետի հունվար 28 կոնդակով 1972 թվականը հայտարարվել է հոբելյանական տարի:

1771 թվականին, մեծագործ Սիմեոն կաթողիկոս Երևանցու օրով (1763—1780), Մայր Աթոռում բացվում էր ողջ Հայաստանում առաջին տպարանը, որը մշակութային նշանակալից իրադարձություն էր հայ ժողովրդի պատմության մեջ, որպես Սահակ-Մեսրոպյան հոգևոր, մշակութային և հայրենասիրական գործի շարունակությունը տպագրության միջոցով:

Մայր Աթոռի տպարանը «Աստուծով հաստատեցաւ նոր ի նորոյ ի սուրբ Աթոռս Էջմիածին, ամենայն պարագայիսն, հոգաբարձութեամբ Տեառն Սիմեոնի Սրբազան կաթողիկոսին Երևանցոյ, արդեամբ ջողայեցի ի Հինդրնակեալ բարեպաշտօն Գրիգոր աղային Խոջաջանեան, որ մականուամբ Զաքիկենց, ի յիշատակ իրեան և իր ի Քրիստոս հանգուցեալ ծնողացն»:

Մայր Աթոռի տպարանը գործում է առանց ընդհատման մինչև 1918 թվականը:

Մայր Աթոռի տպարանի 200-ամյակի առիթով «Էջմիածին» ամսագրում հրատարակում ենք Մայր Աթոռի միաբան տ. Արտակ եպս. Սմբատյանցի (Տավուշեցի) արժեքավոր անտիպ մի ուսումնասիրությունը, որը կոչվում է

**«Սուրբ Էջմիածնի միաբանության
Գրական-կրթական գործունեությունը
և**

Մայր Աթոռի տպարանը

1512—չորս հարյուրամյակ հայ տպագրության—1912»:

Սույն երկասիրությունը հեղինակը ձոնել է Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության 1500-ամյա հոբելյանին:

Վերոհիշյալ ուսումնասիրությունը, որը հեղինակը ավարտել է 1934 թվականին, գտնվում է Երևանի Մաշտոցյան ձեռագրաց Մատենադարանի դիվանային բաժնում, Տ. Գարեգին Ա. կաթողիկոս Հովսեփյանցի արխիվ, թղթ. № 84, վավ. № 1բ:

Ուսումնասիրությունը, որը բաղկացած է 178 մեծադիր, ձեռագիր էջերից, ունի հետևյալ բաժինները.

ա) Հատաշարան, բ) Աղբյուրներ, գ) Ներածություն (Ա—ԺԳ մաս կամ գլուխ):

Սույն ուսումնասիրությունը հրատարակության են պատրաստել և խմբագրել՝ Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի ավագ գիտական աշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու Սուրեն Քոլանջյանը և «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Արթուր Հատիսյանը:

Հրատարակվող բնագիրը համեմատվել է հեղինակի ձեռագրի հետ. ուշուկել են նրա օգտագործած աղբյուրներից և գրականությունից կատարած մեջքերումները: Վերջում տրվելու են հրատարակիչների ծանոթագրություններն ու նշումները: Ելնելով հեղինակի ցանկությունից, ավելացվել են համապատասխան նկարներ, հայ տպագրության վերաբերյալ:

Սույն աշխատության բաղկացուցիչ երկրորդ մասը, որը կրում է. «Գրացուցակ Էջմիածնի տպարանից լույս տեսած գործերի», առաջիկայում հրատարակվելու է «Էջմիածին» ամսագրի էջերում, անհրաժեշտ հավելումներով հանդերձ: Վերոհիշյալ աշխատությունն էլ պահվում է Մատենադարանի դիվանային բաժնի նույն արխիվում:

Մայր Աթոռի միաբան տ. Արտակ եպս. Սմբատյանցը ծնվել է 1876 թվականին Հայաստանի Տավուշ (այժմ Թուրուզ) գյուղում: Նախնական կրթությունը ստացել է Գևորգյան ճեմարանում: 1902 թվականին, Խրիմյանի օրով, վարդապետ է ձեռնադրվել և կատարել՝ Մայր Աթոռում և թեմերում պատասխանատու վանական-վարչական, թեմական պաշտոններ, Քիչնևում, Օիրակի և Սյունյաց թեմերում:

1904 թվականից ի վեր աշխատակցել է «Արարատ» ամսագրին, ուր հանդես է եկել ինքնուրույն քարոզներով, ուսումնասիրություններով և ռուսերենից ու գերմաներենից կատարած կրոնական, քարոզչական, դավանաբանական գործերի թարգմանությամբ:

1922 թվականին եպիսկոպոս է ձեռնադրվել և նշանակվել Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ:

Տ. Արտակ եպիսկոպոս Սմբատյանցի գրչին են պատկանում.

1. Պրոֆ. Ն. Սագարդա, «Հույն-արևելքի հին-եկեղեցական աստվածաբանական գիտությունը իր ծաղկման շրջանում (Դ—Ե դարեր), նրա գլխավոր ուղղությունները և բնորոշ հատկությունները» («Արարատ», 1910, էջ 539—

707). լույս է տեսել մաև առանձին գրքուկով, թարգմանվել է ռուսերենից: 1910, 77 էջ:

2. Ամենագեղեցիկ բանը կյանքում, հեղինակ Հենրի Դրյումմոնդի, թարգմանություն գերմաներենից, 1911, 36 էջ:

3. Եկեղեցու պատմությունը տիեզերական ժողովների շրջանում, Վադարշապատ, 1911, գործ՝ պրոֆ. Վ. Վ. Բոլոտովի, թարգմանություն ռուսերենից, 1914, 201 էջ:

4. Համառոտ պատմություն Տաթևի վանքի, «Տաթև» տարեգիրք, 2 տարի, 1930, Հայեա, էջ 227—357 (պատկերազարդ):

5. Սուրբ Էջմիածնի միաբանության գրական-կրթական գործունեությունը և Մայր Աթոռի տպարանը, 178 մեծադիր էջ, ձեռագիր, հրատարակվում է «Էջմիածին» ամսագրում:

6. Գրացուցակ, Էջմիածնի տպարանից լույս տեսած գործերի (ամսիկ):

ՍՈՒՐԵՆ ՔՈՒԱՆՋՅԱՆ

ԱՐԹՈՒՆ ՀԱՏԻՏՅԱՆ

